
1. HDP

Význam

Základním ukazatelem míry úspěšnosti fungování ekonomického mechanismu společnosti je jeho výkonnost. Výkonnost hospodářství měříme ukazatelem hrubého domácího produktu.

HDP jako základní indikátor ekonomiky. Jeho velikost je určující pro rozsah veškerých ekonomických činností v hospodářství

Co je HDP?

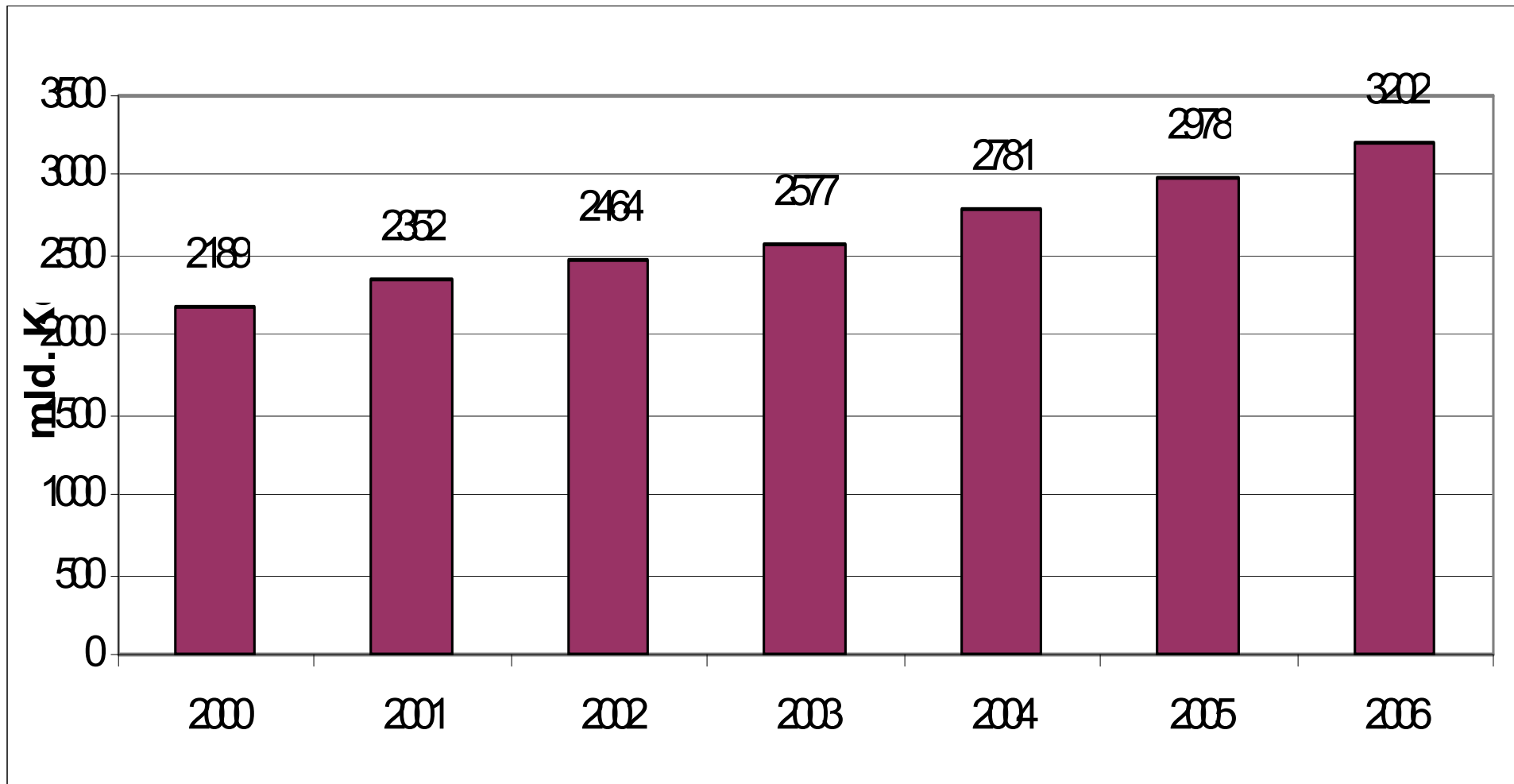
Cena vyrobené produkce

Definice

Ekonomická: 1) tržní hodnota 2) všech 3) finálních 4) statků a služeb 5) vyrobených 6) v ekonomice 7) za dané časové období .

ČSÚ: Hrubý domácí produkt (HDP) představuje souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Skládá se ze spotřeby (soukromé a vládní), investic a čistého vývozu (tj. rozdílu mezi vývozy a dovozy). Měří se čtvrtletně.

HDP ČR v běžných cenách (mld. Kč)

HDP \neq Národní bohatství

Bohatství = čistá hodnota hmotných a finančních položek, které země vlastní.
Rovná se všem aktivum zmenšeným o všechna pasiva. (Samuelson)

Čistý majetek rezidentů

Je nutné si uvědomit, že ukazatel HDP neměří bohatství dané země. HDP měří pouze hodnotu vyprodukované produkce za jeden rok. Bohatství je stav, HDP je tok. Ukazateli domácího bohatství pak zřejmě nejlépe v českých podmínkách odpovídá ukazatel čistého majetku rezidentů (čistého jmění), která k 31.12.1999 dosáhla hodnoty 6.515 mld Kč[1], tudíž něco přes trojnásobek HDP běžného období[2].

- [1] Z toho tvořilo zhruba 4 bilióny budovy a stavby a 1,1 biliónu stroje a zařízení.
- [2] Souvisí nějak HDP s bohatstvím? Má bohatství vztah ke kapitálové zásobě (I)? Hrubá tvorba kapitálu nám zvyšuje celkové jmění, a potom samozřejmě závisí na jeho složení jak přispívá k růstu bohatství země. Příklad: Německo po bombardování.

Hrubý domácí produkt a hrubý národní důchod

HDP = produkce vytvořená na území daného státu

HNP = produkce vytvořená občany daného státu

HDP (hrubý domácí produkt)

+ čistý důchod z majetku v zahraničí (renty;
úroky; zisky a dividendy)

= HND (hrubý národní důchod)

HNP_xHDP

Hrubý národní produkt resp. *hrubý národní důchod*, což je pojem, který nahradil HNP v národních účtech je souhrnem všech důchodů, jež vydělali občané určité země bez ohledu na to, kde se nacházejí produktivní aktiva. Všechny významné průmyslové země dnes používají jako hlavní ukazatel ekonomické výkonnosti HDP. USA, Německo i Japonsko, které až do počátku devadesátých let používaly HNP přešly na používání HDP. Rozdíl mezi HDP a HNP, resp. HNP je obvykle poměrně malý, asi okolo 1% HDP; existuje však několik výjimek. V roce 1977 byl např. irský HDP o 15% vyšší než HND vzhledem k ziskům, které v Irsku vydělali zahraniční investoři. Krátkodobě mají velké změny celkového čistého důchodu z vlastnictví pouze zanedbatelný dopad na HDP. Zkoumáme-li dlouhodobější tendence, je rozumné věnovat pozornost čistému důchodu z majetku, abychom zjistili, zda nezpůsobuje rychlejší růst HND ve srovnání s HDP. (*Economist* 2002, s. 37-38)

HDP a HND ČR 2006

HDP = 3202

HND = 3020

Saldo prvotních důchodů = -182

- *1) Hrubý národní důchod je součtem HDP a salda čistých prvotních důchodů se zahraničím. Představuje úhrn prvotních příjmových důchodů rezidentů (náhrady zaměstnancům, čisté daně na výrobu a dovoz, důchody z vlastnictví, hrubý provozní přebytek a smíšený důchod).*
- *2) Saldo čistých prvotních důchodů rezidentů ve vztahu k zahraničí je součtem rozdílu přijatých a vyplacených mezd a důchodů z vlastnictví (úroků, dividend a reinvestovaných zisků z aktiv vlastněných nerezidenty). Věcně odpovídá bilanci výnosů platební bilance.*

Nominální a reálný HDP

Nominální GDP = měří hodnotu výstupu ekonomiky v cenách období, kdy byl daný výstup vytvořen (běžné ceny, b.c.). Nominální HDP v ČR viz graf 1. Ohodnocování HDP v běžných cenách znamená v prostředí současných inflačních ekonomik, že jeho velikost neustále roste. V meziročním srovnání se nám do jeho nárůstu promítají dva růsty:

- a) růst produkce (růst reálného HDP)
- b) růst cen (růst cenové hladiny)

Reálný GDP = měří výstup daného období v cenách zvoleného základního roku (stálé ceny, s.c.). Toto odlišení umožňuje sledovat reálné změny objemu produkce, které nejsou ovlivněny cenovými změnami. Převod je prováděn pomocí deflátoru hrubého domácího produktu.

Deflátor GDP = měřítko hladiny cen vypočítané jako podíl nominálního a reálného produktu

Způsoby měření HDP

Celková hospodářská aktivita může být měřena třemi rozdílnými, ale ekvivalentními metodami.

- a) Sečtení hodnoty všeho zboží a služeb vyrobeného za daný čas
- b) Sečtení výdajů za toto zboží a služby, když byly prodány
- c) Sečtení příjmů za tyto zboží a služby

$$\text{VÝROBA} = \text{VÝDAJE} = \text{DUCHODY}$$

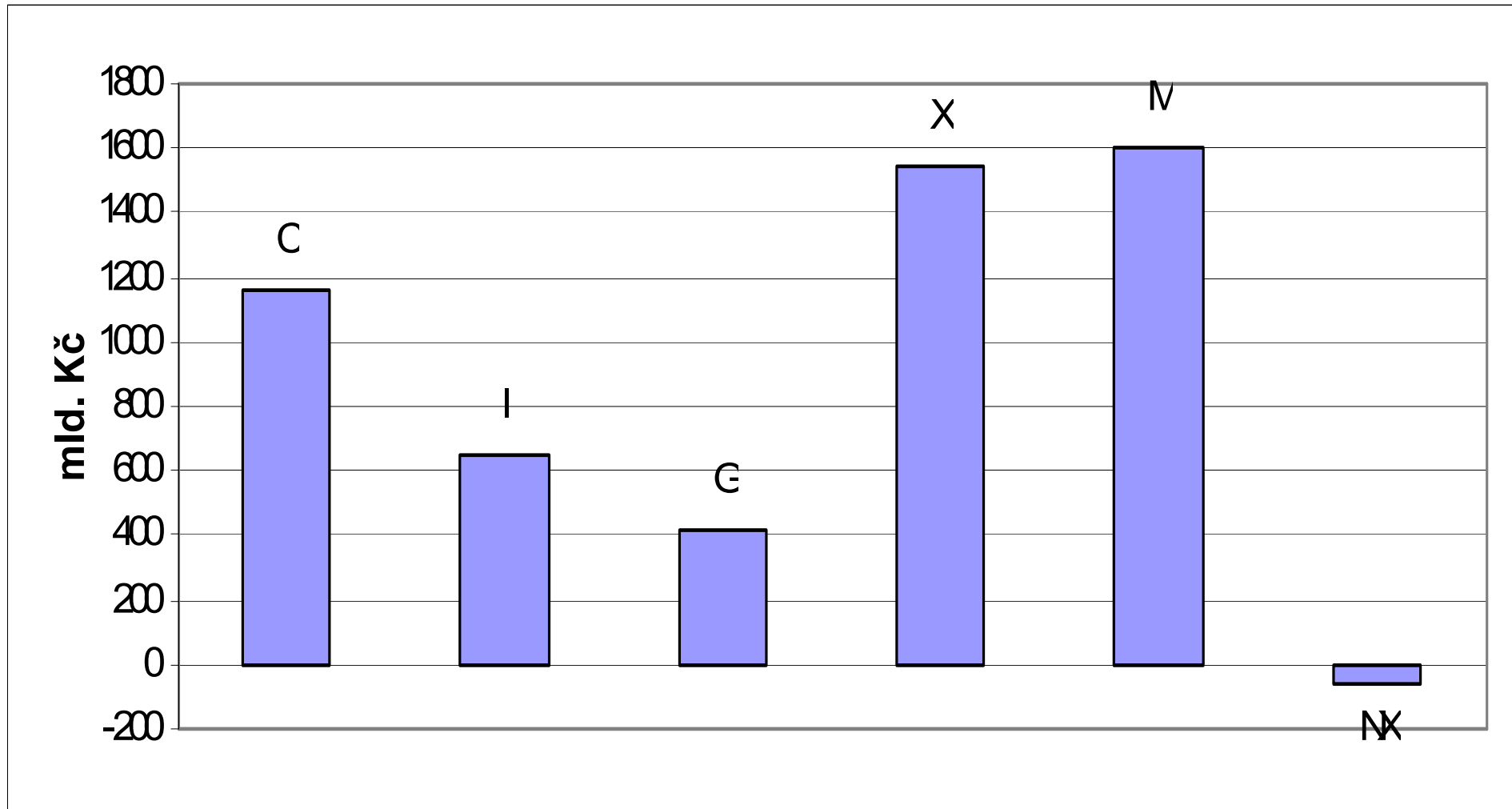
Velikost HDP lze stanovit třemi základními metodami:

- výrobní metoda (odvětvová); respektive metoda přidané hodnoty = jedná se o součet hrubé přidané hodnoty všech odvětví, zvětšený o saldo daní
- výdajová metoda (spotřební) = jedná se o součet konečné spotřeby, hrubé tvorby kapitálu a čistého vývozu
- důchodová metoda (příjmová) = součet náhrad (kompenzací) zaměstnancům a hrubého provozního přebytku

Výdajová metoda

- **Výdaje = měření pomocí výdajů na jednotlivé složky**
- **$C + I + G + NX$**
- **Struktura GDP v ČR (2001: $HDP=2140$; $C=1140$ (53%); $G=410$ (19%); $I=650$ (30%); $NX=-60$; $X=1540$ (72%); $M=1600$ (75%)).**

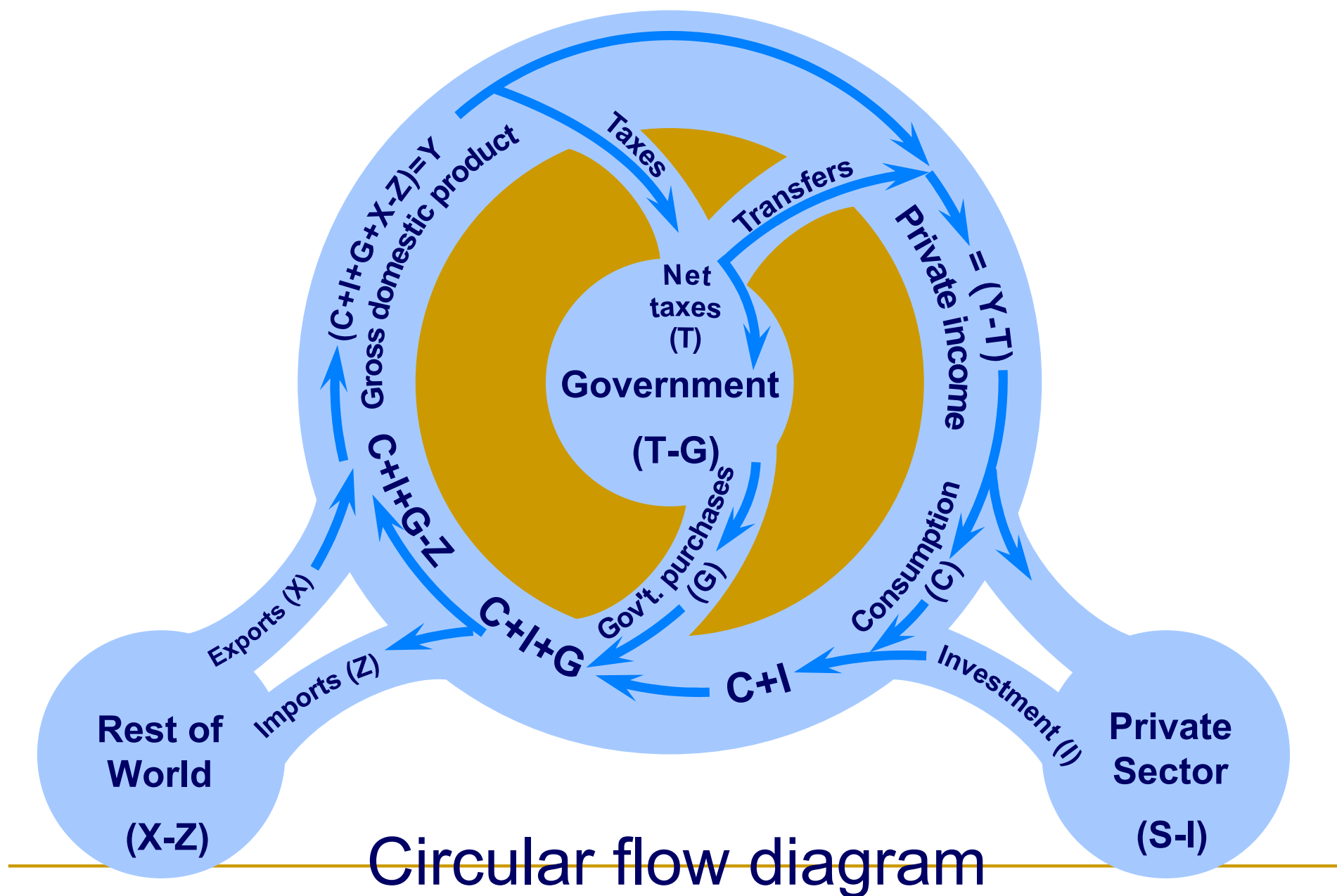
Graf: Struktura HDP ČR, rok 2001

Důchodová metoda

Důchodová metoda - vychází z fáze **rozdělování** (hospodářský proces má fázi výroby, rozdělování, přerozdělování, směny a spotřeby) kdy každý z účastníků výroby získává svůj podíl na vyrobených statcích a službách jako odměnu za vynaložení svých výrobních faktorů. Zaměstnanci dostávají **mzdy a platy**, majitelé půdy dostávají **rentu**, majitelé kapitálu dostávají **čistý úrok** (finanční kapitál) a **zisky** (reálný kapitál). Všechny tyto položky jsou zároveň nákladem firem, které si takto kupují výrobní faktory nutné pro výrobu (práce, půda, kapitál). Pro úplnost nesmíme zapomenout **příčist odpisy** (opotřebení investičního majetku) a **nepřímé daně** (především daň z přidané hodnoty a spotřební daň, ale také cla), které se nestávají důchodem účastníků výroby a v konečném součtu by nám chyběly.

Circular flow

The accounting identity in 2002 (% of GDP)

	$S-I$	$T-G$	$X-Z = CA$
USA	-1.4	-3.4	-4.8
Japan	9.9	-7.1	2.8
European Union	2.9	-2.0	0.9
Belgium	4.7	0.0	4.7
Denmark	1.1	1.8	2.9
France	5.3	-3.2	2.1
Germany	6.1	-3.6	2.5
Italy	2.0	-2.5	-0.5
Netherlands	3.2	-1.1	2.1
Spain	-2.5	-0.1	-2.6
Sweden	3.0	1.1	4.1
UK	0.5	-1.3	-0.8

Components of GDP

(1970-2001, % of GDP)

	Consumption (C)	Investment (I)	Government purchases (G)
Australia	59	24	19
Germany *	57	23	20
France*	56	21	23
UK	63	18	20
Italy*	58	21	19
Japan	55	30	14
Canada	57	20	20
Switzerland	60	24	14
USA	66	16	19
EUR Area**	57	22	20

* 1970–1998

**1999–2001

GDP and household disposable income, 2003

(€ bn)

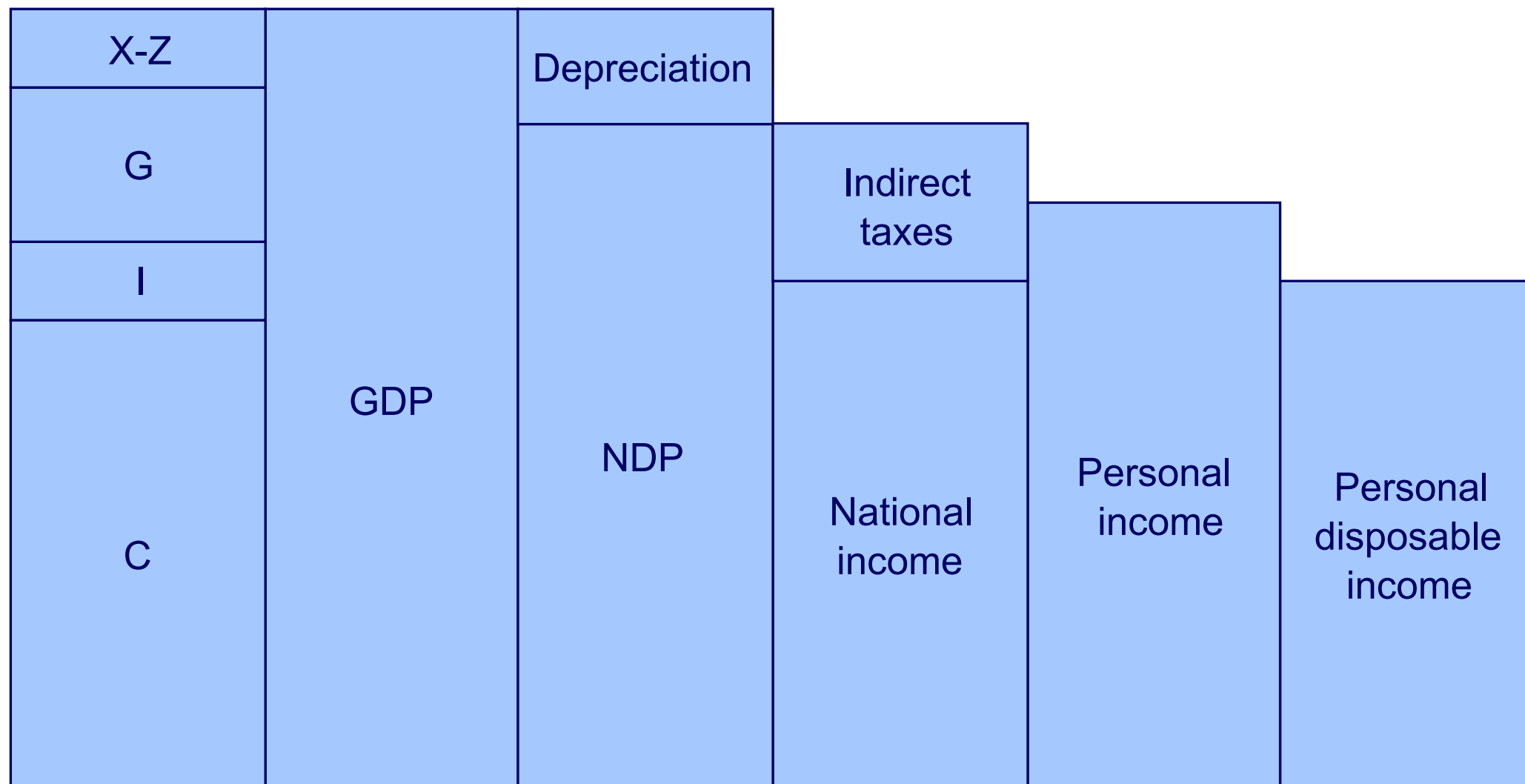
	GDP (billions national currency)	Household disposable income	
		Level	% of GDP
Germany	2,170.8	1,253.5	57.7
France	1,559.8	867.3	55.6
Sweden	2,353.5	1,077.7	45.8
Switzerland	431.6	284.8	66.0
United States	10,840.3	8,161.2	75.3
United Kingdom	1,083.1	744.4	68.7

GDP and household disposable income, 2003

(€ bn)

	GDP (billions national currency)	Household disposable income	
		Level	% of GDP
Germany	2,170.8	1,253.5	57.7
France	1,559.8	867.3	55.6
Sweden	2,353.5	1,077.7	45.8
Switzerland	431.6	284.8	66.0
United States	10,840.3	8,161.2	75.3
United Kingdom	1,083.1	744.4	68.7

From expenditure, to income, to personal disposable income

Co se nepočítá do HDP:

- hodnota volného času
- černá a šedá ekonomika
- transfery
- dary
- bartery
- neplacené a domácí aktivity
- second-hand
- vyčerpání národních zdrojů (ropa)
- škody na životním prostředí
- změny kvality
- ocenění vládních a neziskových služeb

Size of the underground economy: estimates (% of GDP)

Africa

Nigeria, Egypt	68-76%
Tunisia, Morocco	39-45%

Latin America

Mexico, Peru	40-60%
Chile, Brazil, Venezuela	25-35%

Asia

Thailand	70%
Philippines, Malaysia, Korea	38-50%
Hong Kong, Singapore	13%

Central Europe

Hungary, Bulgaria, Poland	20-28%
Czech Republic, Romania, Slovakia	9-16%

Former Soviet Union

Belarus, Georgia, Ukraine	28-43%
Baltic States, Russia	20-27%

OECD

Belgium, Greece, Italy, Spain, Portugal	24-30%
All others	13-23%
Austria, Japan, USA, Switzerland	8-10%

Je HDP vhodným měřítkem ekonomického bohatství ?

Hrubý domácí produkt nehodnotí kvalitu dětské zdravotní péče, rovněž nevypovídá o kvalitě jejich vzdělání nebo jak děti tráví volný čas. Nezahrnuje v sobě krásu naší poezie nebo sílu manželských svazků, inteligenci politických diskusí, ani bezúhonnost našich státních úředníků. Neměří odvahu, moudrost ani vlastenectví. Stručně řečeno neměří nic z toho, co činí náš život hlubokým a krásným.

Robert Kennedy
